

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

Збірник матеріалів

**III Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(3 листопада 2023 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 3
3 листопада 2023 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2023 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів III Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (3 листопада 2023 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2023. Вип. III. 272 с.

Організаційний комітет:

- Богуш А. М. – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
- Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
- Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
- Булгакова О.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
- Левицька М.І. – методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Магістрантка Е. Бондарєва

Проблема формування патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку набуває особливого значення. Вона є однією з найскладніших у педагогіці загалом та у дошкільній педагогіці зокрема. Складність її пов'язана, передусім, із самим поняттям патріотичного виховання, із тим змістом, що вкладається у нього у певний період і яке визначає методи, засоби, форми роботи з дітьми. Патріотичне виховання затребуване завжди, актуальне воно й у наші дні.

Дошкільне дитинство – це важливий період у житті дитини, коли формуються відчуття власних можливостей, потреба у самостійній діяльності.

Важливо створити систему патріотичного виховання, що нормально функціонуватиме у закладах дошкільної освіти; систему, побудовану на цінностях традиційної культури, моральних і правил, відповідальних потреб розвитку особистості дитини дошкільного віку, і спрямовану розвиток морально здорової людини.

Патріотичне виховання полягає у вихованні моральних почуттів дитини з перших років життя, що є важливим педагогічним завданням. Дитина не буває від народження відразу доброю чи поганою, моральною чи аморальною. Патріотичні почуття, які розвинуться в неї, насамперед, залежать від виховання батьків,

З проблем патріотичного виховання є чимало досліджень вітчизняних та зарубіжних учених: педагогічні механізми становлення та розвитку патріотичних почуттів, уявлень, суджень, переконань та поведінки дітей дошкільного віку розглядали А.С. Макаренко, К.Д. Ушинський,

В.О. Сухомлинський, Ш.О. Амонашвілі.

Дослідженням різних аспектів патріотичного виховання присвячені праці: А.М. Богуш, О.В. Сухомлинської, О.М. Каплуновської, В.П. Підгурської, Н.В. Гавриш, К.Л. Кругій, І.Д. Беха, П.Р. Ігнатенко, В.Л. Поплужного, Н.І. Косаревої, Л.В. Крицької, Т.В. Філімонової, С.І. Матвієнко, Н.М. Майгутяк та ін.

Незважаючи на багаточисленні дослідження та актуальність проблеми, вона є недостатньою розробленою.

Мета статті – теоретично обґрунтувати психологічні основи формування патріотичних почуттів засобами української народної казки дітей старшого дошкільного віку.

Доцільно з'ясувати сутність понять «почуття» та «патріотизм».

Почуття – складне та постійне емоційне переживання особистості, відносно стійке та тривале. Почуття включає широкий спектр емоцій. Переживання почуттів властиві виключно людям, які є соціально обумовленими [4].

Почуття – це ставлення людини до предметів і явищ дійсності, що переживаються в різній формі [6].

Термін «патріотизм» походить із грецької мови: patriots – співвітчизник, patris – батьківщина, і позначається як «любов до батьківщини, вірність їй, схильність власними діями служити її інтересам»; «прихильністю до місця свого народження, місця проживання» [3, с. 114].

Педагогічний словник під патріотизмом має на увазі «не тільки високе почуття до Батьківщини, а й любов до народу, рідної землі, свого культурного середовища» [1, с. 86].

Філософський словник тлумачить патріотизм як моральний та політичний принцип, досконале соціальне почуття, зміст якого постає як любов до Вітчизни, «гордість за його минуле та сьогодення, готовність підкорити свої інтереси інтересам країни», «прагнення своїми діями служити його інтересам» [2, с. 224].

Розгляд визначення «патріотизм» дозволяє зробити

висновок, що він формулює установку особистості, що укладає почуття любові, прихильності до своєї країни та вірності їй, схильність і готовність служити її інтересам.

Дошкільне дитинство є важливим періодом у психічному та особистісному розвитку дитини. У вітчизняній психології та педагогіці прийнято виділяти молодший, середній та старший дошкільний вік. Кожен віковий період пов'язаний не лише з подальшим розвитком, а й із суттєвою перебудовою пізнавальної діяльності та особистості дитини, необхідною для її успішного переходу до нового соціального статусу – школяра. У дошкільному віці у дитини з нормою розвитку відбуваються великі зміни у всьому психічному розвитку [1].

Старший дошкільний вік відіграє особливу роль у психічному розвитку дитини: у період життя розвивається довільність всіх пізнавальних процесів (сприйняття, мислення, уваги, пам'яті, уяви та мовлення), починають формуватися нові психологічні механізми діяльності та поведінки, закладаються основи світогляду та світосприйняття майбутньої особистості, формується стійка структура мотивів, зароджуються нові соціальні потреби та соціальні позиції і відносини, зокрема й у позиції громадянина своєї Батьківщини.

Даний відрізок життя дитини є найбільш сприятливим для емоційно-психологічного впливу, так як образи сприйняття насправді, соціокультурний простір дуже яскравий і сильний, і тому вони залишаються в пам'яті надовго, а іноді і на все життя, що дуже важливо у вихованні патріотизму. Водночас слід зазначити, що цілісна наукова концепція формування громадянина, патріота своєї країни, починаючи від періоду дошкільного дитинства, у сучасних умовах ще не створено.

У віці 6-7 років вперше з'являється потреба відповідати встановленим у суспільстві моральним правилам та нормам поведінки, виникає новий (опосередкований) тип

мотивації – основа довільної поведінки, дитина засвоює певну систему соціальних та моральних цінностей, морально-етичних норм та правил поведінки в суспільстві, у деяких ситуаціях він вже може стримувати свої безпосередні бажання і чинити не так, як особисто їй хочеться в даний момент, а так, як «треба» [2].

Одним із найважливіших новоутворень та досягнень дітей 6-7 року життя є процеси усвідомлення свого соціального «Я» та формування на цій основі внутрішньої соціальної позиції громадянина та патріота. Дитина вперше усвідомлює розбіжність тим часом, яке становище вона посідає серед інших людей, і тим, які її реальні можливості та бажання у різних видах діяльності. З'являється ясно виражене прагнення зайняти нове, більш «доросле», становище у суспільному та сімейному житті та виконувати нову, важливу як для нього самого, а й інших людей діяльність.

Спостерігається формування внутрішньої соціальної позиції та прагнення до відповідної нової потребам дитини нову соціальну роль. Дитина поступово усвідомлює і узагальнює свої думки, почуття, переживання, і на цій основі у неї відбувається формування стійкої самооцінки та відповідного їй ставлення до успіху та невдачі у діяльності. Відбувається формування адекватної самооцінки, оцінки своїх можливостей» [4].

Вочевидь, що у період необхідно розвивати в дитини вміння адекватно оцінювати свої власні потреби, інтереси, цінності та установки відповідно до суспільних моральних ідеалами, формувати оцінку узагальненої моделі власної поведінки, власного «Я».

Цей період також сприятливий для формування патріотичних настроїв та високоморальних якостей, таких як: патріотизм, громадянськість, колективізм, гуманізм, альтруїзм, відповідальність. Належну увагу необхідно приділити вихованню волі та високих морально-вольових якостей – героїзму, сміливості, самовідданості, відваги, мужності,

вміння постояти за свою Батьківщину, свій народ.

Патріотизм формується у дітей під впливом навколишнього життя, але вирішальним є цілеспрямований вплив батьків та педагогів. Базовим етапом формування у дітей патріотизму слід вважати накопичення дитиною соціального досвіду життя в Україні та засвоєння прийнятих норм поведінки та взаємовідносин [5].

Виховання патріотичних почуттів дітей дошкільного віку – одне із завдань морального виховання, що включає виховання любові до ближніх і рідного дому, до закладу освіти і рідного міста, країни. Цю роботу неможливо повноцінно реалізувати, не залучаючи до неї усну народну творчість, а саме – казку [6].

Дитина 6-7 років сприймає навколишню дійсність емоційно, тому патріотизм у неї виявляється у почутті захоплення своєю країною, саме ці почуття необхідно викликати в процесі роботи з ознайомлення дітей зі своєю малою Батьківщиною та рідною країною. Величезну роль цій роботі можна відвести народній казці [4].

Українські народні казки – унікальний матеріал, що дозволяє педагогу розкрити дітям такі моральні істини, як:

- добро перемагає зло («Про Правду і Кривду», «Ох»);

- вчать дружити («Зимівля звірів», «Півник та двоє мишенят», «Цап та Баран»)

- вчать працьовитості та взаємодопомоги («Ріпка», «Дідова дочка та бабина дочка»);

- повага до батьків, любов одна до одної, відповідальність за менших («Котигорошко», «Кирило Кожум'яка», «Названий батько»);

- навчають переживати за героїв, на долю яких випали випробування («Телесик»);

- допомагають зрозуміти хитрість та обман («Коза-дереза», «Кіт, цап та баран»).

Позитивні герої, як правило, наділені мужністю, сміли-

вістю, завзятістю у досягненні мети, красою, що підкуповує прямою, чесністю та іншими якостями, що мають в очах народу найвищу цінність. Ідеалом для дівчаток стає дівчина (розумниця, рукодільниця – «Дідова дочка та бабина дочка»).

А для хлопчиків – юнак, хлопчик (сміливий, сильний, чесний, добрий, працьовитий, який любить Батьківщину – «Котигорошко», «Телесик») [5; 3].

Висновки. Таким чином, саме у дошкільному віці закладається основа особистості: розвивається цілісне сприйняття навколишнього світу, безпосереднє емоційне ставлення до оточуючих людей, співчуття до їхніх потреб та переживань. Починають розвиватися такі риси характеру, які закладають в основу морального та патріотичного виховання: працьовитість, гуманність та милосердя. Почуття любові до Батьківщини починається із захоплення тим, що бачить перед собою дитина, чому вона дивується, що викликає відгук у її душі. І хоча багато вражень не усвідомлені нею глибоко, але пропущені через дитяче сприйняття, вони грають велику роль у становленні особистості як патріота. Застосування української народної казки в патріотичному вихованні впливає на формування патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку. Казка прививає любов до тваринного світу, формується почуття любові до Батьківщини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А. М. Базовий компонент дошкільної освіти України К.: Видавництво, 2012. 26с.

2. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Вища школа, 2002. 407 с.

3. Гавриш Н. Моя країна – Україна. Методична скарбничка вихователя. 2014. №7. С.4-7.

4. Карнаухова А. Українська казка як засіб виховного впливу на особистість. *Вісник Інституту розвитку дитини* URL: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/85/15380->

<ukra%D1%97nska-kazka-yakzasib-vixovnogo-vplivu-na-osobistist.html> (дата звернення 17.08.2023).

5. Логвиненко І. Посібник патріотичного виховання в ДНЗ. Харків: ВГ «Основа», 2016. 463 с.

6. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. К.: Академвидав, 2006. 456 с.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Вихователь Ю. В. Васишина

Становлення та реформування сучасної освітньої системи вимагає радикального переосмислення традиційних підходів до професійної підготовки вихователя закладу дошкільної освіти нової формації. Динамічний освітній простір, глибинні зміни у всіх сферах життєдіяльності, які сьогодні вимагають від особистості якостей, які дозволять ефективно орієнтуватися у різноманітті навколишньої дійсності, творчо та продуктивно сприймати та реалізовувати сучасні зміни. Сучасні виклики актуалізували появу нових завдань та цінностей у системі професійної освіти, спрямованих на формування фахівців, здатних до гнучкого, оперативного реагування на постійні зміни та потреби суспільства, конкурентоспроможність, розвиток освітніх технологій та інформаційного простору.

Зростання ролі та місця дошкільної освіти у суспільстві диктує основні тенденції у сфері розвитку професійної дошкільної освіти, підвищення професійної майстерності вихователів.

Гуманізація та демократизація передбачають формування особистості вихователя, його перехід у позицію професійного саморозвитку, створення умов для ініціативи